

Ярош В.В.

*прокурор прокуратури м. Миколаїв, здобувач
Національної академії прокуратури України*

ДО ПИТАННЯ ВСТАВЛЕННЯ САНКЦІЙ ЗА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Держава, визначивши одним із пріоритетів боротьбу з корупцією, повинна передусім забезпечити належні правові засоби для такої діяльності. Ураховуючи, що злочини у сфері службової діяльності є одним із проявів корупції, питання встановлення санкцій за вказану групу злочинів є вкрай актуальним та таким, що затребуване практикою.

Для того аби визначити найбільш актуальні питання встановлення санкцій за злочини у сфері службової діяльності, необхідно не тільки проаналізувати чинний КК України в цій частині, а й дослідити судову практику щодо призначення покарань за злочини у сфері службової діяльності. Потреба звернення до судової практики обумовлена також тим, що її аналіз свідчатиме про ефективність тієї чи іншої норми.

Аналізуючи судову практику призначення покарання за злочини у сфері службової діяльності, зазначимо, що в 2010 році суди часто застосовували звільнення від відбування покарання з випробуванням (48%). На другому місці серед мір кримінально-правового впливу був штраф, його частка становила 39%. Позбавлення волі в цей рік призначалося близько 6,5 %. До покарань, які найменше застосовувалися судом (в одиничних випадках) належать громадські роботи та арешт. Ненабагато частіше застосовувалися виправні роботи.

Близько у 20% судами призначено покарання із застосуванням ст. 69 КК України.

Вважаємо, що такий достатньо високий відсоток застосуванням ст. 69 КК України може свідчити про суворість санкцій. Найбільше ця норма застосовувалася до ч.1 ст. 366 КК України.

Можливо це пов'язано передусім із низькою заробітною платою службових осіб та достатньо високим розміром штрафу, який складає більш 4000 грн.

Достатньо широко судом застосовуються додаткові види покарань, серед яких найчастіше призначаються позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Найменше призначається такий додатковий вид покарання як штраф.

Дещо змінюється практика призначення покарань за вчинення цих злочинів у 2011 році. На фоні незначного зменшення кількості засуджених (394 особи) зростає кількість засуджених до позбавлення волі майже вдвічі (близько 12%). Як свідчить аналіз судової статистики, сталося це за рахунок штрафу, оскільки суд його призначив вже не в 39% випадків, як це було у минулому році, а близько 29%. Кількість звільнених від відбування покарання з випробуванням не змінилася.

Також близько у 19% випадків суди, як і раніше, застосовують ст. 69 КК України.

Зважаючи на практику застосування додаткових видів покарань, засвідчимо, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю є таким видом покарання, що призначається найчастіше. Також частіше у порівнянні з минулим роком суди стали призначати конфіскацію майна.

У 2012 році в порівнянні з 2011 роком у 1,7 рази зросла кількість засуджених осіб за злочини в сфері службової діяльності. Призначення позбавлення волі складає близько 6,7%, що свідчить до повернення практики призначення позбавлення волі на рівні 2010 року.

Однак в цьому році зменшилася (в два рази) практика призначення звільнення від відбування покарання з випробуванням й цей відсоток складав 23%.

Зменшилася до 11% й практика призначення штрафу як основного виду покарання. Застосування ст. 69 КК України складає близько 9 %

Вочевидь, таке становище можна пояснити тим, що за 1-ше півріччя 2013 року до 16% зростає призначення позбавлення волі.

Застосування звільнення від відбування покарання з випробування знову зросло в порівнянні з попереднім роком й становить 48% від загальної кількості засуджених.

Тобто практика призначення покарання нагадує 2011 рік.

Штраф як основне покарання застосовано у 24 %. Застосування ст. 69 КК України складає близько 13 %

Достатньо широко судом застосовуються додаткові види покарань, серед яких найчастіше призначаються позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Найменше призначається такий додатковий вид покарання, як штраф. Практика призначення додаткових покарань подібна до 2010 року.

Отже, практика призначення покарань за злочини у сфері службової діяльності, свідчить про достатньо високий рівень застосування ст. 69 КК України. Це має стати одним із перших актуальних питань встановлення санкцій за злочини у сфері службової діяльності. Законодавець мусить переглянути санкції ст. 366 КК України.

Виникає питання й про застосування виправних робіт за вчинення злочинів у сфері службової діяльності. Аналіз кримінально-правових санкцій за злочини у сфері службової діяльності, свідчить, що цей вид покарання передбачено в альтернативі з такими видами покарань як арешт, обмеження волі (ст. 364 КК України), обмеження та позбавлення волі (ст.365 КК України), штраф та обмеження волі (ст. 367 КК України), штраф та арешт (ст. 368 КК України). Важко знайти аргументи чому саме законодавець за одержання неправомірної вигоди передбачив покарання у виді виправних робіт та ще й строком до одного року. Чи достатньо превентивною є така норма? Чи містить вона необхідний об'єм кари? З'ясування цього питання потребує визначення розмірів одержання неправомірної вигоди та тих негативних наслідків, яких може зазнати особа в результаті вчинення злочину. У кримінальному законодавстві при кваліфікації злочинних дій сума неоподаткованого мінімуму доходів громадян встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної п. 169.1.1 п. 169.1 ст. 169 Податкового кодексу України для відповідного

року (у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому на 1 січня звітного податкового року), тоді як розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, що використовується для цілей застосування санкції кримінально-правових норм (призначення покарання), є незмінним і становить 17 грн.

Проведений аналіз свідчить, що штраф несе в собі більший «заряд» кари, а ніж виправні роботи.

Також зауважимо, що законодавець під час встановлення санкцій за злочини у сфері службової діяльності не додержується правила, відповідно до якого санкції за різними складами злочинів мають бути домірними тяжкості вчиненого, тобто санкції за різні категорії злочинів повинні бути різними. Невиконання цього правила порушує один із основних принципів як встановлення санкцій, так й кримінального права – принцип справедливості. Не дотримано законодавцем й положень ч.2 ст. 59 КК України, де зазначено, що конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини.

1. *Статистична звітність форми № 2 (місячна) «Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення» // Офіційний веб-портал Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua>*
2. *Статистична звітність форми № 2 (піврічна) «Звіт про осіб, які вчинили злочини» // Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control>*